

Till dig som bor och verkar i Gullmarsns avrinningsområde

I Gullmarsfjorden mynnar Örekilsälven med ett vattensystem som avvattnar en yta av 1340 km² mellan Kynnefjäll och Kroppefjäll. Egentligen är det två vattendrag, Örekilsälven som har sin tillrinning från Kärsjön och norröver och Munkedalsälven/Valboån som rinner från nordöst och möter Örekilsälven inne i Munkedal strax innan utloppet i havet.

Örekilsälven och Valboån har mycket att erbjuda! I älven finns ett genetiskt unikt bestånd av vildlax och fisket i både älven och sjöarna är mycket populärt. De rika vattenmiljöerna är en given del av friluftslivet och naturturismen i området med bland annat kanotpaddling och fina badvatten. Vattnet används för att försörja invånarna med dricksvatten och är en förutsättning för produktion av mat och skogsråvara. Vattnet är en viktig processvara för pappersbruket och dess kraft utnyttjas av flera vattenkraftverk för elproduktion.

Det är många som vill nyttja vattnet. Därför det är så viktigt att vi hjälps åt att ta vara på det och skydda det. Det är en av anledningarna till att Gullmarsns vattensråd finns, ett forum för att diskutera och driva frågor som berör vattnet som rinner till Gullmarsfjorden.

Vattendirektivet anger att alla vatten inom EU ska uppnå god status till 2015. Enligt länsstyrelsens statusklassning av Örekilsälvens sjöar och vattendrag har bara knappt hälften av dem god ekologisk status. Orsakerna är främst problem med övergödning, försurning och fysisk påverkan. Det finns också problem med miljögifter och främmande arter i vattensystemet, exempelvis signalkräfta och amerikansk bäckröding.

Övergödning, var och varför?

Fosfor och kväve är de näringsämnen som oftast kontrollerar växt- och algproduktionen i vatten. I sjöar är mängden fosfor mer avgörande medan det i havet är mängden kväve som styr algproduktionen. För mycket fosfor och kväve i vattnet leder till övergödning med alg tillväxt och syrefattigt bottenvattnet som följd vilket utarmar den biologiska mångfalden och kan rubba ekosystemen. Fosfor finns i marken och ungefär hälften av den mängd som finns i vattnet kommer från ett naturligt markläckage. En betydande del beror på läckage från åkermark (ofta bundet till finkorniga lerpartiklar) samt utsläpp från reningsverk, enskilda avlopp, dagvatten, industri och via skogsbruksåtgärder. Halterna av fosfor är främst höga i Valboån och sjöarna Ellenösjön och Viksjön men även i tillflöden i andra delar av vattensystemet.

Fosforprojekt mot övergödning

I ett projekt under 2010–2012 har vattenrådet försökt ta reda på mer om orsakerna till de höga halterna. Genom informationsmöten och vattendragsvandringar vid två biflöden, Lerån (Högsäter) och Lerdalsälven (Lerdal) träffade vattenrådet tillsammans med Länsstyrelsen de som bor och är verksamma där för att informera om problemen och höra om deras erfarenheter och kunskaper om hur vattendraget har förändrats genom åren.

Kvällsmöte i Lerdal med information och diskussion om Lerdalsälven. Foto: Christina Marmolin.

Provtagning i Lerån Foto: Jan Sandell.

Det framkom att vattenflödet fluktuerar mer nu än förr, vid nederbörd stiger vattnet snabbt och översvämningar är vanligare. Det framkom också att erosionen av strandbrinkarna var omfattande och ibland orsakade problem för markägarna.

Ett mål med projektet var att försöka identifiera områden med högt läckage av fosfor. Det är främst i Lerån som belastningen av fosfor måste minskas och efter analys av vattenprover ser det ut som att det är de nedre delarna av Lerån som läcker mest. Åkermarken är den största källan till läckaget i både Lerån och Lerdalsälven. Miljökontoret har också gått igenom alla enskilda avlopp och beräknat mängden fosfor som når ån vilken är liten totalt sett men det visade sig finnas många anläggningar som ligger nära vattnet, framförallt i Leråns avrinningsområde, som inte har godkänd rening. Även om enskilda avlopp står för en liten del av den årliga belastningen av fosfor så kan de sommartid, när ekosystemet är känsligt, vara en betydande källa till övergödning då vattennivåerna är låga och åkrarna läcker som minst när grödan växer.

På grund av naturliga förutsättningar är marken i Örekilsälvens avrinningsområde känslig för läckage av fosfor genom erosion och ytavrinning. Det är en nederbördsrik del av landet med kraftigt lutande mark som till stor del består av lera vilket gör att vattnet har svårare att infiltrera men också kan transportera bort mycket fosfor eftersom det binder bra till lerpartiklarna. Därför finns det anledning att ta extra vattenhänsyn när man brukar marken.

Vad kan vi göra för att få en bättre vattenmiljö?

Du som är markägare kan ha stor påverkan på hur vattnet mår genom ditt jordbruk eller skogsbruk. En av de viktigaste sakerna man kan göra är att se till att ha en vegetationsbevuxen zon utmed vattendrag, bäckar och diken, helst flerskiktad med lövträd och buskar. Zonen skyddar vattnet från föroreningar, minskar erosionen och ger en rik livsmiljö för djur och växter i och utmed vattendraget. Planera ditt skogsbruk så att du inte behöver köra in anslutning till vatten eller i områden med låg bärighet och om du ändå måste så använd de hjälpmedel som behövs för att inte köra sönder marken och förorena vattnet. Vårplöjning och god markvård är viktiga åtgärder som minskar fosforförlusterna via erosion och ytavrinning. Genom åtgärder som att proppa igen skogsdiken som inte ger produktionsnytta, endast rensa diken där det behövs och att anlägga våtmarker eller fosfordammar ökar den vattenhållande förmågan i landskapet och näringsämnen hinner tas upp och sedimentera samtidigt som översvämningar kan förebyggas. Många av dessa åtgärder är berättigade till miljöstöd genom landsbygdsprogrammet. Kontakta Greppa näringen som kan ge dig kostnadsfri rådgivning, mer information hittar du på www.greppa.se.

Miljökontoren har tillsyn över enskilda avlopp. Som fastighetsägare ansvarar du för att anläggningen uppfyller miljöbalkens krav på rening. Kontakta miljökontoret om du är osäker på hur bra din anläggning är. Miljökontoren och Länsstyrelsen bedriver också tillsyn och prövning på jordbruk (t ex gödselhantering), reningsverk och industrier för att säkerställa en god vattenkvalitet.

Foto: Curt Svenland

En våtmark i Färgelanda kommun som har anlagts för att minska övergödningen och gynna den biologiska mångfalden.

Oreklisälven. Foto: Björn Lagerdahl

Gullmarns Vattenråd

Vattenrådet startades under 2007 som ett lokalt samverkansforum för vattenfrågor i Gullmarns avrinningsområde. Vattenrådets arbete syftar till att förverkliga målsättningen om en långsiktigt bra vattenmiljö enligt EU:s vattendirektiv. Tillsammans med kommunerna finns många olika verksamheter och intressen representerade i rådet för att nå ett brett samarbete. Vattenrådet arbetar med att lyfta vattenfrågor i området och sprida information och kunskap om våra vatten. Vattenrådet för också en nära dialog med Vattenmyndigheten och Länsstyrelsen.

Vill du veta mer om vattenrådet?

Är du intresserad av arbetet i Gullmarns vattenråd och vill ha mer information är du mycket välkommen att kontakta oss via vår hemsida:

www.vattenorganisationer.se/gullmarnvro

• Produktion: Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund.

Om övergödning i sjöar, vattendrag och hav

-till dig som bor och verkar i Gullmarns avrinningsområde

